

N:o 98.

Af Herr C. H. Lundström: Angående anslag till fem rörliga docentstipendier vid Upsala universitet.

Vid universiteten finnes anställd en klass af lärare, hvilkas i ekonomiskt afseende ogynsamma ställning torde väl förtjena att i någon mån upphjelpas och förbättras, nemligen docenternas. Anställning såsom docent kan i allmänhet endast vinnas efter afläggande af de förnämsta fakultetsexamina och disputationsprof, hvarvid särskildt grundliga kunskaper och vetenskaplig begåfning måste hafva blifvit ådagalagda. En person, som vill blifva anställd såsom docent, måste sålunda under en ganska långvarig studietid bereda sig derför, och hans kurs kommer alltså att motsvara ett rätt betydande kapital, som sedermera måste förräntas och amorteras. Den ekonomiska ställning, som medföljer den lärarebefattning, till hvilken han kallats, motsvarar emellertid ingalunda hans uppoffringar och ej heller hans betydelsefulla uppgift.

I allmänhet är docentens befattning oaflönad och han sålunda anvisad att genom enskild undervisning och på andra sätt bereda sig nödiga existensmedel. Att helt och hållet hänvisa den unge universitetsläraren att på detta sätt söka sin utkomst, torde vara mindre välbetänkt. Ty antingen drifves han att lemna universitetet, som derigenom framför allt måste befara att förlora sina mest utmärkta och dugliga yngre krafter, eller ock att så splittra sina krafter, att han litet eller intet kan egna sig åt sina studiers utvidgande och fördjupande och åt sjelfständigt vetenskapligt arbete.

För universiteten måste efter 1877 års nya organisation, genom hvilken adjunktsinstitutionen upphäfdes, docentinstitutionen vara af särdeles stor betydelse. De ställa också vida större kraf derpå än fordom. Inom dess led är universitetet i de flesta fall hänvisadt att söka de personer, med hvilka lediga ordinarie lärareplatser skola fyllas, och der har man äfven påräknat nödig tillgång på vikarier i sådana fall, då tillfälliga afbrott i under-

visningen skola förekommas. Derjemte har man ej utan skäl tänkt sig, att den ordinarie läraren skall i de yngre krafter, han framdragit och utbildat, kunna påräkna så väl ett stöd i sitt arbete för vetenskapens befordrande som ett biträde i den mera enskilda undervisning, på hvilken de studerande, som önska vetenskapligt anlägga sina studier, ega rättmätigt anspråk, och som i våra dagar genom seminarier och praktiska öfningar börjar allt mera framgångsrikt bedrifvas. Men huru svårt det för docenten måste vara att motsvara dessa kraf, då han tryckes af ekonomiska bekymmer och för dessas öfvervinnande måste rigta sina krafter på ett med hans uppgift föga sammanhörande arbete, säger sig sjelft utan vidare förklaring. Äfven då han sköter de betydelsefulla ordinarie lärareplatserna såsom vikarie, är hans ersättning därför så ringa, att han ej gerna kan tänkas existera utan biförtjenst. Vikariatsarfvode för ordinarie professor uppgår nemligen enligt regeln för helt läsår till 1,000 kronor och för extra ordinarie professor 666 kronor 67 öre.

Både Regering och Riksdag hafva också med blicken öppen för missförhållandena sökt att afhjelpa de största svårigheterna. Genom 1877 års organisation anvisades till vidmakthållande af docentinstitutionen för Upsala universitet 11 fasta, vid bestämda fakulteter eller ämnen bundna docentstipendier å 1,500 kronor och 5 rörliga å 1,200 kronor, samt för Lunds universitet 7 fasta och 5 rörliga docentstipendier. Det är egentligen i Upsala som det sålunda anvisade antalet stipendier visat sig alldeles otillräckligt. Under de senaste åren hafva docenterna der i medeltal varit omkring 50, hvarför också 6 å 7 år kunna förflyta, innan en docent, äfven om han är utmärkt genom skicklighet och framstående begåfning och mycket användts såsom vikarie, kommer i åtnjutande af docentstipendium. I Lund, der docentantalet vexlat mellan 25 och 30, kan deremot en docent i allmänhet beräkna att erhålla docentstipendium efter 3 års tjenstgöring.

På grund af svårigheten att existera hafva också de unga vetenskapsidkarne vid Upsala universitet nödgats att på andra håll söka sin utkomst. Till följd häraf minskas efter hand docentantalet, under det att studentantalet och dermed anspråken på god och väl ordnad undervisning ständigt växa. Också har det visat sig, att flera gånger vid förfall eller ledighet det varit förenadt med betydande svårigheter att erhålla lämplig vikarie och att till och med i ett och annat fall föreläsningar måst ligga nere i brist på vikarie. Detta måste naturligtvis menligt inverka på universitetets undervisning. Det större akademiska konsistoriet i Upsala gjorde också redan 1881 i skrifvelse till kansleren af den 3 September framställning om ökad antal docentstipendier vid Upsala universitet. Och i sina riksdagspetita 1882 och 1883 har universitetets styrelse förnyat sin hemställan om anslag till 5 nya

rörliga docentstipendier å 1,200 kronor, hvilka också af kanslersembetet förordats. Då jag icke kan finna annat än, att det behof, som universitetets styrelse sålunda framhållit, är mycket behjertansvärdt och att framställningen stödes af goda grunder, får jag föreslå,

att Riksdagen ville bevilja ett anslag af 6,000 kronor årligen till 5 rörliga docentstipendier å 1,200 kronor vid Upsala universitet att utgå under samma vilkor som redan förut anvisade, rörliga docentstipendier.

Stockholm den 26 Januari 1884.

C. H. Lundström.

Häruti instämmer:

Axel Wilh. Ljungman.

N:o 99.

Af Herr J. Marcuson: Angående anslag till pensionering af f. d. folkskolelärare, som tagit afsked före pensionsreglementets trädande i kraft.

Vid förra riksdagen väcktes i Andra Kammaren förslag om ett anslag af 15,000 kronor årligen till ännu lefvande, obestriddigt af ålderdomssvaghet orkeslösa folkskolelärare, hvilka uppoffrat sina kraftfullaste år i folkupplysningens tjänst, men nödgades att taga afsked ifrån denna sin befattning, innan något ordnadt pensionsväsen kom till stånd för landets folkskolelärarecorps, nemligen före år 1867.